

**RUSYCYSTYCZNE
STUDIA
LITERATUROZNAWCZE
27**

WYDAWNICTWO
UNIwersytetu Śląskiego
KATOWICE 2017

RADA NAUKOWA

Piotr Fast (Uniwersytet Śląski) — przewodniczący
Joanna Madloch (Montclair State University, USA)
Георгий Векшин (Московский политехнический университет, Rosja)
Мария Равильевна Ненарокова (Институт мировой литературы
им. А.М. Горького РАН, Rosja)
Beata Waligórska-Olejniczak (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza)

ZESPÓŁ REDAKCYJNY

Beata Pawletko (redaktor naczelna)
Anna Tyka (sekretarz redakcji)

PROJEKT OKŁADKI

Katarzyna Doszla

REDAKCJA I KOREKTA

Anna Tyka

ADRES REDAKCJI

ul. Stefana Grota-Roweckiego 5/3.18
41-200 Sosnowiec
e-mail: rsl.ruslit@gmail.com
tel. +48 608 397 132

Redakcja nie zwraca materiałów niezamówionych i zastrzega sobie prawo redagowania nadesłanych tekstów. Przesyłając prace do druku w naszym czasopiśmie, autorzy wyrażają zgodę na ujawnienie adresów ich poczty elektronicznej oraz na publikację tekstów w formie tradycyjnej i elektronicznej.

ISSN 0208-5038 (wersja drukowana)

ISSN 2353-9674 (wersja ebook)

Wydawca:

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Nakład: 70 + 35 egz.
Ark. druk. 9,75. Ark. wyd. 9,0
Papier offset. kl. III, 90 g Cena 20 zł (+ VAT)

Druk i oprawa: „TOTEM.COM.PL Sp. z o.o.” Sp.K.
ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław

SPIS TREŚCI

LITERATURA ROSYJSKA A KWESTIA ŻYDOWSKA

gościnnie pod redakcją

MIROŚŁAWY MICHALSKIEJ-SUCHANEK

AGNIESZKI LENART

7	Mirosława Michalska-Suchanek, Agnieszka Lenart Słowo wstępne
9	Roman Kacman Кризис виктимной парадигмы (случай новейшей русско-израильской литературы)
29	Eleonora Szafrńska Трансформация еврейской темы в русской литературе
44	Agnieszka Lenart Kobiety w literackiej przestrzeni „rosyjskiego Izraela”
59	Witold Kowalczyk „Cnotliwa” Żydówka Zuzanna. O empatii w opowiadaniu Antoniego Czechowa <i>Grzęzawisko</i>
71	Iwona Krycka-Michnowska Żydzi i kwestia żydowska w prozie niefikcyjnej Zinaidy Gippius
87	Marian Kisiel Rachela Bojmwół. Szkic do portretu
98	Franciszek Apanowicz Poszukiwanie tożsamości. Na przykładzie wiersza Inny Lisnianskiej „Развалилось то, что долго длилось...”
108	Mirosława Michalska-Suchanek „Między synagogą i kosmodromem Bajkonur”. O powieści Diny Rubiny <i>Oto idzie Mesjasz!</i>
127	Beata Waligórska-Olejniczak Dialog kultur we współczesnym kinie izraelskim. <i>Klara cudotwórczyni</i> Ariego Folmana i Oriego Sivana oraz <i>Cyrk Palestyna</i> Eyala Halfona
140	Sławomir Jacek Żurek Sprawa rosyjska w literaturze polskiej w Izraelu. Rekonesans
151	Noty o autorach

СОДЕРЖАНИЕ

РУССКАЯ ЛИТЕРАТУРА И ЕВРЕЙСКИЙ ВОПРОС

под редакцией

МИРОСЛАВЫ МИХАЛЬСКОЙ-СУХАНЕК

АГНЕШКИ ЛЕНАРТ

7	Mirosława Michalska-Suchanek, Agnieszka Lenart Вступительное слово
9	Роман Кацман Кризис виктимной парадигмы (случай новейшей русско-израильской литературы)
29	Элеонора Шафранская Трансформация еврейской темы в русской литературе
44	Ангешка Ленарт Женщины в литературном пространстве «русского Израиля»
59	Витольд Ковальчик «Целомудренная» еврейка Сусанна. Об эмпатии в рассказе А.П. Чехова <i>Тина</i> (1886)
71	Ивона Крыцка-Михновска Евреи и еврейский вопрос в прозе нон-фикшн Зинаиды Гиппиус
87	Марьян Кисель Рахиль Баумволь. Портретный очерк
98	Францишек Апанович Поиски личности. На основании стихотворения Инны Лиснянской «Развалилось то, что долго длилось...»
108	Мирослава Михальска-Суханек «Между синагогой и космодромом Байконур». О романе Дины Рубиной <i>Вот идет Мессия!</i>
127	Беата Валигурска-Олейничак Диалог культур в современном израильском кино. <i>Святая Клара</i> Ари Фольмана и <i>Ори Сивана</i> и <i>Цирк Палестина</i> Эяля Хальфона
140	Славомир Яцек Журек Русский вопрос в польской литературе в Израиле. Обзор
151	Сведения об авторах

TABLE OF CONTENTS

RUSSIAN LITERATURE AND THE "JEWISH QUESTION"

guest editors

MIROŚŁAWA MICHALSKA-SUCHANEK

AGNIESZKA LENART

7	Mirosława Michalska-Suchanek, Agnieszka Lenart Preface
9	Roman Kacman The crisis of victimological paradigm (a case of the modern Russian-Israeli literature)
29	Eleonora Szafrńska Transformation of Jewish theme in Russian literature
44	Agnieszka Lenart Women in the literary space of "Russian-speaking Israel"
59	Witold Kowalczyk The "Virtuous" Susanna: Empathy in Anton Chekhov's Short Story (<i>Quagmire</i> (<i>Тупня</i> , 1886))
71	Iwona Krycka-Michnowska The Jews and the Jewish question in non-fiction prose of Zinaida Gippius
87	Marian Kisiel Rachel Boymvol. A Study for a Portrait
98	Franciszek Apanowicz Searching for identity. Based on the poem of Inna Lisnianska "Развалилось то, что долго длилось..."
108	Mirosława Michalska-Suchanek "Between the synagogue and the Baikonur Cosmodrome". About the novel by Dina Rubina <i>Here Comes the Messiah!</i>
127	Beata Waligórska-Olejniczak Dialogue of cultures in contemporary Israeli Cinema. <i>Saint Clara</i> by Ari Folman and Ori Sivan and <i>Circus Palestine</i> by Eyal Halfon
140	Sławomir Jacek Żurek The Russian problem in Polish literature in Israel. Review
151	About the authors

SŁOWO WSTĘPNE

W ciągu ostatnich dwóch wieków miało miejsce co najmniej kilka fal masowych wyjazdów rosyjskich Żydów z Rosji. Na przełomie XIX i XX stulecia udawali się oni do Stanów Zjednoczonych, Kanady, Palestyny, krajów Ameryki Południowej i państw europejskich. W latach 1918–1923, po zwycięstwie rewolucji październikowej, żydowska elita intelektualna masowo opuszczała Rosję, uciekając przed pogromami i rządami bolszewików.

Ludność pochodzenia żydowskiego stanowiła osiemdziesiąt procent emigrantów, którzy w latach 1971–1986 zostawili Związek Sowiecki, wybierając na swoją nową ojczyznę Stany Zjednoczone, Francję, Niemcy, a przede wszystkim Izrael. Po roku 1991 z Rosji wyjeżdżało pokolenie „szestidiesiatników”, głównie intelektualistów i ludzi kultury. Nieprzypadkowo tzw. trzecia fala emigracji rosyjskiej nazywana jest „wychodźstwem żydowskim”. Wśród wybitnych twórców rosyjskojęzycznych XX wieku, którzy zamieszkali na Zachodzie lub w Izraelu są: Fryderyk Gorensztejn, Siergiej Dowłatow, Wasilij Aksionow, Władimir Wojnowicz, Zinowij Zinik, Grigorij Kanowicz, Igor Guberman, Dina Rubina, Jefim Etkind i wielu innych.

Powody wyjazdów z Rosji były różne: pragnienie lepszego życia, chęć ocalenia dziedzictwa narodowego, poszukiwanie wolności i demokracji, ucieczka przed cenzurą i antysemitkami prześlado-

waniami, wreszcie „powrót do korzeni”. Ważny wpływ na kształt ośrodków emigracyjnych miało przywiązanie do tradycji, kultury i języka kraju pochodzenia, czyli Rosji, a także tempo procesów aklimatyzacyjnych oraz chęć czy potrzeba asymilacji. Na emigracji, nawet jeśli w przypadku przedstawicieli rosyjskiej alii w Izraelu jest to powrót do domu, zawsze zachodzi proces (re)konstruowania własnej tożsamości. Los człowieka-obywatela, mającego dwie ojczyzny, to nieustające rozterki, poczucie istnienia na rozdrożu, typowa dla losu każdego emigranta bifurkacja. Twórczość dla wielu literatów stała się formą terapii chroniącej przed utratą tożsamości.

Rosyjskojęzyczne życie literackie w Izraelu i w innych ośrodkach na świecie, którego twórcami są literaci żydowskiego pochodzenia, biorąc pod uwagę zarówno liczebność jego przedstawicieli, jak i wartość interpretacyjną pisanych przez nich tekstów, stanowi istotną część kultury rosyjskiej. Wiedza naukowa w tym zakresie jest niestety niepełna i wciąż nieusystematyzowana, brakuje zwartych opracowań, opisujących rozmiary i złożoność zjawiska. Mamy nadzieję, że niniejsza publikacja zapoczątkuje szczegółowe badania w tym zakresie.

Mirosława Michalska-Suchanek
Agnieszka Lenart